

Чернадчук Т.О.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного і інформаційного права
Сумського національного аграрного університету

УДК 342.951

DOI <https://doi.org/10.32845/2663-5666.2021.4.16>

ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮЮЧИХ ЗАХОДІВ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Постановка проблеми. Ефективний та результативний контроль із боку відповідних представників публічних інституцій – одна з важливих умов для забезпечення балансу між належним функціонуванням певних систем чи прийняттого перебігу якихось процесів та мінімізацією проявів зловживань у необхідній сфері. Вітчизняна історія містить багато наочних і показових прикладів, коли випадки порушення такого балансу призводили до появи непрогнозованих, складних, а також нерідко невідворотних наслідків деструктивного характеру. Йдеться не лише про явні зловживання, а й про інші дискусійні позиції, що в перспективі не виправдано погіршували становище держави чи громадян із якогось питання. І, навпаки, мали місце обставини, за яких надмірний контроль помітно перешкоджав належному й очікуваному протіканню відповідних процесів, злагожденій роботі елементів систем тощо. З огляду на це, можна припустити, що створення належних організаційних і правових умов для поміркованого, доцільного стійкого і системного провадження контролюючих заходів є важливим завданням держави, предметом глибокої дискусії громадянського суспільства, тематик досліджень науковців і вимагає особливої й своєчасної уваги з боку фахівців із цих питань, особливо з погляду досягнення цілей сталого розвитку України на період до 2030 року.

Не викликає сумніву той факт, що питання забезпечення належного контролю з боку уповноважених представників публічного сектору було, є і, беззаперечно, залишатиметься важливою позицією відносно будь-якої підконтрольної сфери відносин. На сучасному етапі державного будівництва особливої уваги виправдано заслуговує така знакова проблематика, як правові аспекти реалізації контролюючих заходів самоврядними інституціями за діяльністю суб'єктів господарювання в умовах досягнення

цілей сталого розвитку, насамперед розвитку міст і громад. На наше переконання, наведена проблематика постала вкрай гостро за підсумками реалізації 1-го та 2-го етапів реформи децентралізації влади в Україні, у результаті яких помітно зросла роль таких інституцій. Важливим є й те, що належний контроль за діяльністю господарюючих суб'єктів на місцях позначиться на таких стратегічних аспектах, як забезпечення існування тісних зв'язків між місцевою владою та підприємцями. Це має позитивно вплинути на показники роботи суб'єктів господарювання, посиливши конкурентні позиції регіонів і країни загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти загальної окресленої проблематики реалізації контролюючих заходів самоврядними інституціями за діяльністю суб'єктів господарювання в умовах сталого розвитку були предметом наукового інтересу багатьох учених, таких як: Ю.Л. Більбіт, В.В. Галуцько, В.М. Гаращук, Т.О. Коломєць, В.К. Колпаків, С.О. Кохан, В.М. Никітіна, С.Г. Стеценко, А.Ф. Сулейманов, Т.О. Татарова, О.М. Черненко й багато інших.

Мета статті полягає у дослідженні особливостей правового забезпечення реалізації контролюючих заходів самоврядними інституціями за діяльністю суб'єктів господарювання в умовах сталого розвитку, а також формулюванні пропозиції щодо посилення становища останніх у згаданій сфері.

Вклад основного матеріалу. Зважаючи на вибрану тематику наукового дослідження й усвідомлюючи дійсну складність і багатогранність контролю як однієї з багатьох форм здійснення влади, вказана дефініція потребує окремої уваги. Адже визначення ролі та місця органів місцевого самоврядування як правомочних одиниць, уповноважених здійснювати контроль суб'єктами господарювання, вимагає базового розуміння поняття й особливостей

власне самого контролю. Тому, на наш погляд, насамперед варто сфокусувати увагу саме на цьому терміні.

Вітчизняні тлумачні словники містять такі варіації трактування аналізованої дефініції: 1) перевірка, облік діяльності когось, чогось-небудь, нагляд за кимось, чимось; 2) установа або організація, що здійснює нагляд за ким-, чим-небудь або перевіряє його; 3) перевірка відповідності контрольованого об'єкта встановленим вимогам [1; 2; 3, с. 569]. Ф.М. Петров зауважує, що «controle» – перевірка, що у свою чергу утворилося від латинського «contra» і полягає у визначенні таких понять, як: «протилежний», «проти», «протидія», «протилежність» [4, с. 447]. Загалом у всіх цих випадках домінують позиції, що йдеться про певну діяльність, переважно націлену не на перевірку, облік, оцінку, зіставлення з кимось або чимось. Також трапляється переконання, що йдеться про самого суб'єкта, який уповноважений здійснювати ці заходи.

Для повноти нашого дослідження варто звернути увагу на висловлювання окремих науковців із цього приводу. Наприклад, А.Ф. Сулейманов, С.В. Кохан і Є.А. Кочерін надають такі узагальнені й схожі за змістом характеристики поняття «контроль»: 1) одна з основних управлінських функцій, тобто контроль як діяльність; 2) як завершальна стадія процесу управління, серцевиною якого, що дуже важливо, є механізм зворотного зв'язку; 3) як невід'ємний елемент процесу прийняття та реалізації управлінських рішень, безперервно в тій чи іншій формі бере участь у цьому процесі [5, с. 110; 6; 7, с. 53]. Водночас Т.О. Татарова є прихильницею думки, що контроль варто позиціонувати лише з таких позицій: 1) заключна стадія процесу управління, основою якої є механізм зворотного зв'язку; 2) невід'ємний складник процесу прийняття та реалізації управлінських рішень, що підпорядкований цілям і завданням процесу управління [8, с. 192]. Тобто, на відміну від вищезгаданих іноземних і вітчизняних дослідників, вчена умовно звужує сфери всіх заходів, які прийнято іменувати контролем.

Натомість С.Г. Стеценко акцентує увагу на тому, що йдеться про організаційно-правовий спосіб забезпечення законності й дисципліни, що характеризується спостереженням і перевіркою правомірності діяльності об'єкта контролю та фактичної відповідності тих чи інших дій вимогам чинного законодавства з можливістю втручатися в оперативно-господарську та вироб-

ничу діяльність для усунення виявлених недоліків [9, с. 195]. Т.О. Коломоєць вважає, що контроль – це функція управління, засіб виконання завдань управління, особливість якого полягає в тому, що він має активний характер, тобто суб'єкти контролю наділені правом втручання в діяльність підконтрольних об'єктів [10, с. 128]. В.М. Гаращук стверджує, що контроль – явище соціальне, неоднозначне, яке з позицій переважно філософських, аніж правових, можна визначити як сукупність різних за формою дій, що здійснюються суб'єктами контролю з метою спостереження за поведінкою людей (власною поведінкою) або для встановлення будь-яких наукових та інших пізнавальних фактів під час дослідження об'єктів матеріального світу [11, с. 204; 12, с. 13]. В.В. Галуцько зауважує, що контроль – це вид діяльності публічної адміністрації щодо перевірки й обліку контрольованого об'єкта публічного управління, виконання покладених на нього завдань та реалізації своїх функцій, визначених нормами адміністративного права [13, с. 197]. Г.Г. Зуйков відзначає, що контроль – це своєрідна форма певного зв'язку, що дає змогу встановити, наскільки точно дотримуються завдані системі параметри [14, с. 155]. На переконання вченого, за його допомогою вирішуються такі управлінські завдання, як: 1) забезпечення неухильного виконання законів і нормативних актів, регламентуючих діяльність державних органів та інших об'єктів управління; 2) досягнення своєрідності і якості виконання прийнятих рішень; 3) підвищення виконавської дисципліни, відповідальності за доручену справу; 4) своєчасне прийняття заходів до усунення виявлених в процесі контролю недоліків; 5) виявлення передового досвіду і впровадження його в практику роботи; 6) сприяння правильному підбору й розстановці кадрів, своєчасне попередження їх від помилок; 7) надання необхідної допомоги підпорядкованим апаратам та працівникам [14, с. 155–156]. Як бачимо, вказана дефініція в різні періоди часто перебувала у полі зору вчених та науковців. Необхідно вважати, що стійкий багаторічний попит на термін «контроль» викликаний частими, але не системними трансформаціями в різних сферах управлінських відносин. Як результат, нерідко зміщувалися акценти у підходах відносно форм, методів і способів реалізації (їх кількості, пріоритетності й доцільності застосування, порядку реалізації тощо) контролюючих заходів в державі. Все це зумовлювало гостру потребу вивчення і змістовного

дослідження різних проявів такої діяльності з боку владних інституцій.

Більше того, широка популяризація окресленої тематики викликана і активним вжитком таких заходів у різних сферах суспільних відносин, реальною дієвістю й важливим значенням останніх. Справедливою є позиція Є. Б. Кубко, який зауважує, що явище контролю і, відповідно, його прояви пов'язані з усіма сферами людської діяльності й тому розглядаються в механізмі управління як багатоланкова, багаторівнева система [15, с. 255]. Щодо дієвості контролю слушною є думка В. К. Колпакова, який вказує, що контроль є одним з найбільш поширених і дієвих засобів забезпечення законності. Його сутність полягає в тому, що суб'єкт контролю здійснює перевірку й облік того, як контрольований об'єкт виконує покладені на нього завдання і реалізує свої функції [16, с. 622, 675]. Щодо його значення Ю.Л. Больбіт та В.В. Пахомов на прикладі дослідження проблематики державного контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів в Україні виділяють такі переваги: 1) є важливим інструментом протидії правопорушенням у зазначеній сфері; 2) сприяє виявленню недоліків та прогалин у державній політиці в галузях виробництва та обігу спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів; 3) забезпечує належний рівень якості відповідної продукції; 4) забезпечує стабільне надходження до бюджету обов'язкових внесків та платежів, пов'язаних із господарською діяльністю у досліджуваній сфері [17, с. 79; 18, с. 19].

Зважаючи на таку широкоаспектність, дієвість і значущість цих заходів, не виникає сумніву, що важлива роль йому відводиться й у роботі самоврядних інституцій із питань контролю за діяльністю суб'єктів господарювання в умовах сталого розвитку. Більше того, як достовірно зауважувалося, за підсумками реалізації 1-го та 2-го етапів реформи децентралізації влади в Україні становище таких одиниць відчутно і суттєво посилилось, що пов'язане і з цим напрямом. Відповідно, зростає міра політичної відповідальності уповноважених представників цих інституцій, зважаючи на оновлений спектр повноважень.

Відповідно до ст. 140 Конституції України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР [19] та ч. 2 ст. 2 ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР [20] місцеве самоврядування здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так

і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст [19; 20]. Вказані суб'єкти провадять свою діяльність відносно широкого кола питань місцевого значення і покликані системно забезпечувати сприятливі законодавчо передбачені умови для життєдіяльності соціуму. Безумовно, від результатів їхньої діяльності суттєво залежить економічна стійкість, рівень благополуччя населення, суспільні настрої та інші значущі аспекти.

Як слушно зауважує О.М. Чернеженко, місцеве самоврядування – найважливіший елемент організації публічної влади. Його специфіка полягає у подвійній природі: політичній і громадській. З одного боку, органи самоврядування інтегровані в єдину систему управління країною. Місцеве самоврядування має діючий на основі законів й інших нормативних актів апарат, воно може самостійно формувати бюджет, установлювати й збирати податки. З іншого боку, місцеве самоврядування є важливим елементом громадянського суспільства, формою політичної самоорганізації місцевих співтовариств. Розглядаючи інститут місцевого самоврядування не тільки як владний, але і як громадський, варто мати на увазі, що в цьому разі об'єкт і суб'єкт управління збігаються. Самоврядування ґрунтується на принципах свободи, рівності й особистої участі в управлінні. Самоврядування традиційно розглядається альтернативною державному управлінню [21, с. 11; 22, с. 36]. При цьому доцільно окремо зауважити й постійно усвідомлювати, що попри таку альтернативність і враховуючи делеговані повноваження, їх компетенція суттєво різниться. Це стосується не лише наявних обмежень, зумовлених територіальним принципом, а й пріоритетності та виключності деяких із їх числа.

З огляду на це, закономірно виокремлюється сукупність специфічних рис такого самоврядування. Наприклад, С.Г. Серьогіна виділяє такий їх перелік: 1) спрямованість на виконання суспільних завдань і функцій; 2) інституційний характер, тобто функціонування через відповідні публічні інститути (органи публічної влади); 3) легітимність; 4) відособленість апарату, що здійснює цю владу, від населення; 5) об'єднання підвладних за територіальною ознакою; 6) загальність, тобто охоплення владою всіх осіб на відповідній території; 7) безперервність функціонування; 8) універсальність, тобто спрямованість на вирішення усіх справ

суспільного значення на відповідній території; 9) функціонування у правових формах (нормотворчій, установчій, правозастосовчій, контрольній та інтерпретаційній); 10) обов'язковість владних рішень для всіх суб'єктів на відповідній території; 11) право встановлювати і стягувати загальнообов'язкові податки і збори з населення; самостійне формування бюджету; 12) можливість використання передбачених законодавством засобів примусу для реалізації своїх рішень [23, с. 38–39]. В.М. Нікітіна за підсумками дослідження місцевого самоврядування в Італійській Республіці називає такий спектр характерних рис: 1) є представницькими установами в тому сенсі, що територіальні установи за допомогою власних самовибраних органів являють собою вираз політико-інституційної автономії місцевої спільноти і здатні транслювати назовні основні політичні запити населення і виконувати роль правління в місцевій сфері. За конами в приватній власності закріплене завдання представляти потреби відповідних спільнот як щодо держави, так і щодо областей; 2) є самостійними установами; 3) є асоціативними установами, оскільки складаються з індивідуумів, які проживають на території; 4) мають загальні публічні цілі: в тому сенсі, що вони можуть виконувати, крім обов'язкових функцій, тобто покладених на них законом або переданих і делегованих державою, також функції в суто місцевих інтересах власного суспільства; 5) мають характеристикою необхідної приналежності: в тому сенсі, що громадяни ставляться до них за фактом наявності на їх території постійного місця проживання, незалежно від чітко виявленої волевиявлення про приєднання до них; 6) є власниками громадського майна в тому сенсі, що тільки територіальним установам надані крім місцевого публічного майна, а також державне публічне майно [24, с. 48–49].

Не виникає сумніву, що місцеве самоврядування вже давно стало обов'язковим атрибутом демократичних суспільств. За останні роки його роль в Україні суттєво зросла, і поточні реалії дають обґрунтовані підстави вважати, що подальше посилення становища останніх – невідворотний і очікуваний наслідок протікаючих трансформацій. Провідний іноземний досвід країн європейського континенту неодноразово засвідчував наявність низки переваг різного характеру за умови існування належного правового становища самоврядних інституцій. Очевидно, що Україна не має бути винятком

у цьому питанні, зважаючи на проєвропейські наміри останньої та помітні політичні й правові зрушення за цим напрямом.

Щодо реалізації контролюючих заходів у окресленому вище векторі, то слід зауважити, що відповідно до Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05.04.2007 р. № 877-V [25] такий контроль є державним. У відповідності до ст. 1 згаданого нормативно-правового акту цим контролем визнається діяльність уповноважених законом центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів, державних колегіальних органів, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування в межах повноважень, передбачених законом, щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами господарювання та забезпечення інтересів суспільства, зокрема належної якості продукції, робіт та послуг, допустимого рівня небезпеки для населення, навколишнього природного середовища [25]. Така діяльність має провадитися з неухильним дотриманням принципів: 1) пріоритетності безпеки у питаннях життя і здоров'я людини, функціонування і розвитку суспільства, середовища проживання і життєдіяльності перед будь-якими іншими інтересами і цілями у сфері господарської діяльності; 2) підконтрольності і підзвітності органу державного нагляду (контролю) відповідним органам державної влади; 3) рівності прав і законних інтересів усіх суб'єктів господарювання; 4) гарантування прав та законних інтересів кожного суб'єкта господарювання; 5) об'єктивності та неупередженості здійснення державного нагляду (контролю), неприпустимості проведення перевірок суб'єктів господарювання за анонімними та іншими безпідставними заявами, а також невідворотності відповідальності осіб за подання таких заяв; 6) здійснення державного нагляду (контролю) лише за наявності підстав та в порядку, визначених законом; 7) відкритості, прозорості, плановості й системності державного нагляду (контролю); 8) неприпустимості дублювання повноважень органів державного нагляду (контролю) та неприпустимості здійснення заходів державного нагляду (контролю) різними органами державного нагляду (контролю) з одного й того самого питання; 9) невтручання органу державного нагляду (контролю) у діяльність суб'єкта господарювання, якщо вона

здійснюється в межах закону; 10) відповідальності органу державного нагляду (контролю) та його посадових осіб за шкоду, заподіяну суб'єкту господарювання внаслідок порушення вимог законодавства, порушення прав та законних інтересів суб'єкта господарювання; 11) інших принципів, передбачених чинним законодавством [25]. Урахування перерахованих й інших таких принципів є обов'язковим при практичній реалізації контролюючих заходів будь-якими вказаними вище суб'єктами.

Контроль за суб'єктами господарювання з боку місцевих самоврядних інституцій в умовах сталого розвитку провадиться на підставі вищезгаданих законів України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05.04.2007 р. № 877-V [25], «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР [20] й інших нормативно-правових актів. Очевидно, що ключова роль серед таких документів відведена саме ЗУ «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05.04.2007 р. № 877-V [25], який визначає правові та організаційні засади, основні принципи і порядок здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, повноваження органів державного нагляду (контролю), їх посадових осіб і права, обов'язки та відповідальність суб'єктів господарювання під час здійснення державного нагляду (контролю) [25]. Виправдано, що мова йде і про контрольні заходи, які провадяться аналізованими нами установами відносно господарюючих суб'єктів.

Окрім згаданого й розглянутого поняття саме державного контролю, а також принципів реалізації останнього, названим нормативно-правовим актом визначено загальні вимоги до його здійснення, планові і позапланові заходи в таких процедурах. Також висвітлюється питання повноважень та обов'язків контролюючих установ, відповідальності їх посадових осіб. Цим же позиціям, але точки зору господарюючих суб'єктів присвячена увага у відповідних статтях аналізованого законодавчого акту. Безумовно, вказаний нормативно-правовий акт містить ряд й інших позицій, присвячених вказаному питанню (рішення про призначення експертиз (випробувань), їх оскарження, консультативна підтримка суб'єктів господарювання, громадський захист останніх та інші). Всі такі заходи має провадити уповноважена самоврядна інституція, у тому числі в рамках контролю за суб'єктами господарювання.

Варто зауважити, що з приводу реалізації контролюючих заходів із боку органів місцевого самоврядування існують певні особливості. Насамперед, згідно ч. 4. ст. 4 «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05.04.2007 р. № 877-V [25] орган державного нагляду (контролю) не може здійснювати державний нагляд (контроль) у сфері господарської діяльності, якщо закон прямо не уповноважує такий орган на здійснення державного нагляду (контролю) у певній сфері господарської діяльності та не визначає повноваження такого органу під час здійснення державного нагляду (контролю) [25]. Відповідно, самоврядний суб'єкт може провадити такі заходи винятково за умови, що законодавець прямо уповноважує його на здійснення державного нагляду (контролю). Іншою обов'язковою умовою є наявність закріпленого відповідного спектру повноважень для здійснення контролю за суб'єктами господарювання.

Деталізація певних аспектів таких процедур визначена окремими підзаконними нормативно-правовими актами. Так, постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку відбору зразків продукції для визначення її якісних показників та форми акта відбору зразків продукції» від 31.10.2007 р. № 1280 [26] затверджено порядок, що визначає механізм здійснення органами державного нагляду (контролю) відбору зразків продукції у суб'єктів господарювання для проведення експертизи (випробування) [26]. Натомість, постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку відшкодування суб'єктом господарювання витрат, пов'язаних з проведенням експертизи (випробування) зразків продукції» від 31.10.2007 р. № 1279 [27] визначено механізм відшкодування суб'єктом господарювання витрат органу державного нагляду (контролю), пов'язаних з проведенням експертизи (випробування) зразків продукції, у разі підтвердження за результатами експертизи факту порушення суб'єктом господарювання вимог законодавства [27].

Висновки. Підсумовуючи наведені міркування, зазначимо, що одним із важливих напрямів роботи органів місцевого самоврядування України в умовах сталого розвитку залишається ефективний та результативний державний контроль за діяльністю господарюючих суб'єктів. Водночас доводиться констатувати, що поточне нормативно-правове забезпечення потребує уваги, насамперед із погляду доповнення. Йдеть ся про деталізацію окремих позицій, що

стосуються питання правових аспектів реалізації контролюючих заходів самоврядними інституціями за діяльністю суб'єктів господарювання з точки зору цілей сталого розвитку. Існує стійке переконання, що пріоритетно варто сфокусувати увагу на розробленні й подальшому впровадженні норм, націлених забезпечити ефективний та результативний контроль із боку відповідних представників публічних інституцій в умовах наслідків від пандемії COVID-19, а також необхідності сприяння сталому розвитку.

Вважаємо також, що повинно йтися про розгляд питань щодо застосування пільгових умов для підконтрольних об'єктів, які зазнали суттєвих негативних наслідків від пандемії COVID-19, а також тих, які територіально розміщені у зоні проведення ООС. При цьому рішення про застосування по кожному такому суб'єктові має прийматися окремо, зважаючи на реальне його поточне становище і вірогідні складні середньострокові перспективи. Переконані, що застосування колективного підходу може призвести до потенційних зловживань, насамперед із боку представників суб'єктів великого підприємництва.

Також варто посилювати й нарощувати кількість діалогів органів місцевого самоврядування з суб'єктами господарювання. Вказане сприятиме мінімізації появи правопорушень з боку підприємців. Більше того, спільна діяльність матиме позитивний ефект у контексті стрімкого досягнення багатьох економічних показників.

Не менш важливим є завдання вивчення провідних іноземних практик у цьому аспекті. Запозичення такого досвіду, виходячи з його апробування, повинно позитивно вплинути на практичну реалізацію контролюючих заходів самоврядними інституціями за діяльністю суб'єктів господарювання в умовах сталого розвитку. Також це належно позначиться на визнаному необхідному удосконаленні нормативно-правового забезпечення цієї сфери, насамперед із погляду підзаконного доповнення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Білодід І.К. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980). АН УРСР. Інститут мовознавства. К. : Наукова думка. URL: <http://sum.in.ua/>.
2. Вирган І.О., Пилинська М.М. Російсько-український словник сталих виразів. Харків. Прапор, 2000. URL: <http://www.rozum.org.ua/index.php?a=index&d=17>.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с.

4. Словарь иностранных слов / гл. ред. Ф.Н. Петров. Москва : Русский язык, 1989. 624 с.

5. Сулейманов А.Ф. Контроль как функция управления, *Університетські наукові записки*, 2010. № 1 (33). С. 109–113.

6. Кохан С.О. Концепція контролю: науковий ракурс. 2008. URL: http://academy.gov.ua/ej/ej7/doc_pdf/kohan.pdf.

7. Кочерин Е.А. Контроль как функция управления. Москва : Знание, 1982. 78 с.

8. Татарова Т.О. Поняття та зміст контролю в державному управлінні фінансами. *Підприємництво, господарство і право*, 2020. № 6. С. 188–194.

9. Стеценко С.Г. Адміністративне право України : навч. посіб. вид. 3-тє, перероб. та доп. Київ : Атіка, 2011. 624 с.

10. Коломоєць Т.О. Адміністративне право України : навч. посіб. Київ : Істина, 2008. 216 с.

11. Гарашук В.М. Доктрина контролю та нагляду в управлінні. Правова доктрина – основа формування правової системи держави: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю НАПрН України та обговоренню п'ятитом. моногр. «Правова доктрина України», Харків, 20–21 листоп. 2013 р. / Нац. акад. прав. наук України. Харків, 2013. С. 201–207.

12. Гаршук В.М. Теоретико-правові проблеми контролю та нагляду у державному управлінні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2003. 35 с.

13. Адміністративне право України : навч. посіб. : у 2 т. / Галуцько В.В. та ін.; за ред. В. В. Галуцька. Херсон : ПАТ Херсонська міська друкарня, 2011. 320 с.

14. Зуйков Г.Г. Научная организация управления органами внутренних дел. Академия МВД СССР, 1984. 317 с.

15. Кубко Е.Б. Введение в теорию государственно-правовой организации социальных систем. Киев : Юринком. 1997. 223 с.

16. Колпаков В.К. Адміністративне право України : підручник. К. : Юрінком Інтер, 1999. 736 с.

17. Більбіт Ю.Л. Державний контроль за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів в Україні : дис. ... канд. юрид. наук (д-ра філософії) : 12.00.07. Суми, 2017. 249 с.

18. Більбіт Ю.Л., Пахомов В.В. Державний контроль за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів в Україні : монографія. Суми : Сумський державний університет, 2019. 182 с.

19. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text>. (дата звернення 14.09.2021).

20. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>. (дата звернення 14.09.2021).

21. Чернеженко О.М. Конституційно-правова модель місцевого самоврядування в Швейцарії : монографія. Київ : Ліра-К, 2017. 192 с.

22. Чернеженко О.М. Конституційні основи місцевого самоврядування в державах-учасницях Європейського Союзу і в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.02. Київ, 2019. 521 с.

23. Серьогіна С.Г. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підручник. Харків : Право, 2005. 256 с.

24. Никитина В.М. Местное самоуправление в системе публичной власти и публичного управления Италии : дисс ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Москва, 2018. 220 с.

25. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05.04.2007 р. № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text>. (дата звернення 14.09.2021).

26. Про затвердження Порядку відбору зразків продукції для визначення її якісних показників та форми

акта відбору зразків продукції : Постанова Кабінету Міністрів України від 31.10.2007 р. № 1280. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-2007-п#Text>. (дата звернення 14.09.2021).

27. Про затвердження Порядку відшкодування суб'єктом господарювання витрат, пов'язаних з проведенням експертизи (випробування) зразків продукції : Постанова Кабінету Міністрів України від 31.10.2007 р. № 1279. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1279-2007-п#Text>. (дата звернення 14.09.2021).

Чернадчук Т.О. ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮЮЧИХ ЗАХОДІВ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.

Стаття присвячена питанню дослідження правових аспектів реалізації контролюючих заходів самоврядними інституціями за діяльністю суб'єктів господарювання в умовах сталого розвитку. Акцентується увага на тому, що ефективний та результативний контроль із боку відповідних представників публічних інституцій – одна з важливих умов для належного функціонування господарюючих суб'єктів в Україні. Відзначається, що недотримання такого балансу має невідворотним наслідком появу різних непрогнозованих, складних факторів деструктивного характеру. Зауважується, що належний контроль за діяльністю господарюючих суб'єктів на місцях позначиться на таких стратегічних аспектах, як забезпечення існування тісних зв'язків між місцевою владою та підприємствами, посилення позицій регіону й нерідко країни загалом.

Пріоритетно фокусується увага на питаннях визначення поняття й з'ясування особливостей явища контролю як у минулому, так і у сьогоденні. Вивчаються й досліджуються думки провідних вчених і науковців із цього приводу. Ураховуючи погляди вітчизняних дослідників і виходячи з власних нещодавніх напрацювань звертається увага на такі принципові аспекти контролю, як його широкоаспектність, дієвість і значимість вказаних заходів на сучасному етапі державного й самоврядного будівництва.

Окремо розглядається й аналізується проблематика сучасної ролі місцевого самоврядування у демократичному суспільстві. Відмічається, що такі суб'єкти є невід'ємним і важливим атрибутом останніх. Зауважується, що роль цих суб'єктів в Україні з широкого кола стратегічно важливих питань невідворотно поступово посилюватиметься.

Предметно звернена увага на правових аспектах реалізації контролюючих заходів самоврядними інституціями за діяльністю суб'єктів господарювання в умовах сталого розвитку. Зокрема, ознайомлено з поняттями і особливостями вказаного контролю, підкреслено принципи здійснення останнього. Визначено ключові нормативно-правові акти, що слугують підґрунтям для реалізації контролюючих заходів самоврядними інституціями за діяльністю суб'єктів господарювання в умовах сталого розвитку. Виділено й змістовно проаналізовано ключовий із їх числа – Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» (2007). Здійснено спробу окреслити правове становище органів місцевого самоврядування як суб'єктів, уповноважених здійснювати контроль за господарюючими елементами. Висловлено авторське бачення відносно посилення позицій таких одиниць з приводу здійснення державного контролю за суб'єктами господарювання в умовах сталого розвитку.

Ключові слова: державний контроль, контроль, органи місцевого самоврядування, сталий розвиток, суб'єкти господарювання.

Chernadchuk T.O. LEGAL PRINCIPLES OF CONTROL MEASURES IMPLEMENTATION BY THE LOCAL AUTHORITIES FOR BUSINESS ENTITIES ACTIVITIES IN THE CONDITIONS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

The article is devoted to the study of legal aspects of the implementation of control measures by self-governing institutions on the activities of economic entities in terms of sustainable development. Emphasis is placed on the fact that effective and efficient control by the relevant representatives of public institutions is one of the important conditions for the proper functioning of economic entities in Ukraine. It is noted that non-compliance with such a balance is an inevitable consequence of the emergence of various unpredictable, complex destructive factors. It is noted that proper control over the activities of economic entities on the ground will affect such strategic aspects as ensuring the existence of close links between local authorities and entrepreneurs, strengthening the position of the region and, often, the country as a whole.

Priority is given to defining the concept and clarifying the features of the phenomenon of control, both in the past and to the present. The opinions of leading scientists and scientists on this subject are studied and researched. Taking into account the views of domestic researchers and based on their own recent work, attention is paid to such fundamental aspects of control as its broad aspect, effectiveness and significance of these measures at the present stage of state and self-government construction.

Substantive attention is paid to the legal aspects of the implementation of control measures by self-governing institutions for the activities of economic entities in terms of sustainable development. In particular, the concept

and features of the specified control are acquainted, the principles of realization of the last are underlined. The key normative-legal acts are determined, which serve as a basis for the implementation of control measures by self-governing institutions on the activity of economic entities in the conditions of sustainable development. A key of them, the Law “On the Basic Principles of State Supervision (Control) in the Sphere of Economic Activity” (2007), was singled out and meaningfully analyzed. An attempt has been made to outline the legal status of local governments as entities authorized to exercise control over economic elements. The author’s vision is expressed regarding the strengthening of the positions of such units regarding the exercise of state control over economic entities in the conditions of sustainable development.

Key words: state control, control, local self-government bodies, sustainable development, business entities.